

VALORIFICAREA PATRIMONIULUI CULTURAL-NAȚIONAL — ATITUDINE ȘI RESPONSABILITATE REVOLUȚIONARE

Raportul prezentat la Congresul al XIII-lea al partidului de tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezintă o strălucită sinteză a orientărilor privind dezvoltarea economico-socială a României în următoarea perioadă, pînă în anul 2000, a sensurilor și factorilor determinanți ai progresului multilateral al patriei. O imagine cuprinzătoare a ansamblului vieții economice cu răsfringeri și urmări în toate domeniile vieții sociale, înscrise în planurile naționale de dezvoltare unitară. În complexul proces istoric al existenței noastre, factorii științei, cunoașterii și gândirii joacă un rol deosebit de mare, știut fiind că progresul nu se poate realiza numai printr-o preocupare exclusivă pentru creșterea economică a patriei.

De aceea puternice accente cuprinde Raportul cu referire la intensificarea eforturilor pentru perfecționarea activității ideologice și politico-educative, în vederea dezvoltării unei conștiințe înaintate, revoluționare care să reflecte corespunzător structurile și dinamismul societății noastre socialiste. În spiritul acestor prevederi, care vin să reafirme orientările și tezele de mare perspectivă date de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, la Plenara largită a C.C. al P.C.R. din iunie 1982, constituind Programul ideologic al partidului, adoptat de Conferința Națională și aprobat de Congresul al XIII-lea, muzeele ca și alți factori de propagandă și cultură sint chemate să asigure dezvoltarea unei conștiințe înaintate, revoluționare, care să îmbunătățească substanțial activitățile de formare a omului nou.

Interacțiunea dialectică a celor două categorii fundamentale, existența și conștiința socială, a fost puternic subliniată în *Expunerea cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului, prezentată la Plenara din iunie 1982*:

„Se impune să avem permanent în vedere că modul de gândire, conștiința socială, gradul de dezvoltare a științei, învățămîntului și culturii sînt determinate de baza materială a societății, de modul de producție și de repartiție a bunurilor materiale.

În același timp, conștiința socială, știința, învățămîntul și cultura, activitatea ideologică și politico-educativă au un rol important în dezvoltarea forțelor de producție. Ambele laturi de activitate, condiționîndu-se reciproc și într-o unitate dialectică, asigură progresul continuu al societății, ridicarea bunăstării poporului, întărirea independenței și suveranității patriei.”

Realizarea marilor sarcini și obiective ale viitorului cincinal 1986—1990 este strîns legată de dinamizarea gândirii și acțiunii revoluționare care sînt privite în Raport ca o componentă a procesului dezvoltării economico-sociale. Atitudinea înaintată și înalta responsabilitate — atribute ale modelului uman —, manifestate în procesul muncii și vieții, devin o forță transformatoare, influențînd determinant, dezvoltarea existenței sociale, dezvoltarea forțelor de producție și perfecționarea relațiilor sociale.

Din bogăția de sensuri atribuite de secretarul general al partidului conștiinței înaintate, revoluționare — care presupune o gândire politică revoluționară, o pregătire profesională temeinică, un larg orizont științific și cultural, încorporate într-o atitudine cetățenească revoluționară, manifestate de oameni în procesul revoluționar care „*va continua și în societatea comunistă, nu se va încheia niciodată*” — desprindem

rolul instituțiilor de cultură și artă, al muzeelor și, într-o legătură strînsă cu acestea, al oficiilor patrimoniului cultural național în perfecționarea și diversificarea activităților specifice care să contribuie la opera de formare a omului nou.

În baza amplului program ideologic și cultural, lucrătorii din muzee și oficiile patrimoniului cultural național, specialiștii din institutele de cercetare desfășoară o susținută activitate de valorificare a patrimoniului cultural național, care se definește azi mai mult ca oricînd în ansamblul de preocupări îndreptate spre depistarea și restituirea valorilor trecutului, interpretarea științifică a bogatului fond al monumentelor istorice, de artă și arhitectură existent pe teritoriul țării. Valori istorico-artistice elocvente prin care țara își transmite propria istorie, aceste mărturii ale unei mentalități colective, înfățișate în cele mai diverse forme implantate în spațiu, mărturisesc, simbolizează, glorifică aspecte ale frămîntatei istorii a poporului român, contribuția sa la progresul omenirii, înalta sa vocație pentru frumos. De aceea, pe măsura importanței deosebite pe care o au, trebuie concertate eforturile în vederea evidenței sistematice și îmbogățirii permanente a fondului documentar al patrimoniului național de monumente, a cunoașterii realităților românești cu raportarea acestei cunoașteri din perspectiva zilelor noastre.

În evantaiul de activități specifice desfășurate în ultimii ani în vederea valorificării zestrei de monumente, activitatea de cercetare științifică a înregistrat o amploare deosebită. Pe lîngă repertorierea științifică a monumentelor istorice din țara noastră, care se află în plină desfășurare, succese remarcabile s-au obținut în: cercetarea arheologică și istorică, pentru stabilirea fazelor de construcție (spre exemplu: Casa Domnească și prima biserică din sec. XV din cadrul ansamblului construit de Ștefan cel Mare la Putna, biserica Streisîngorgiu, din sec. XI—XII, ansamblul medieval de la Sînnicolau de Beiuș, centrele istorice din Iași, Botoșani, Pitești, Tîrgoviște).

În ultimii ani s-a lărgit cîmpul de investigație arheologică (precizarea primelor manifestări de cultură paleolitică de tipul picturii rupestre din sud-estul Europei prin cercetarea Peșterii Cuciulat, județul Sălaj) și s-a continuat cercetarea unor stațiuni de o mare complexitate științifică: așezarea geto-dacă de tip *dava* de la Piscul Crășani (jud. Ialomița), importantă pentru cunoașterea civilizației geto-dacilor din Cîmpia Bărăganului (cu un complex arhitectonic din sec. II—I î.e.n.); așezarea Biharea, un complex cuprinzînd printre altele locuințe din sec. VIII—IX din epoca lui Menumort, în care s-a dezvoltat un centru de producție reflectînd continuitatea de viață în aceeași zonă pe mai multe milenii; așezarea de la Poienesti (jud. Vaslui), în care, prin succesiunea de așezări și necropole — o necropolă getică din sec. V—IV î.e.n. și o așezare carpică din sec. III cu necropolă birituală — s-au identificat cultura autohtonă a carpilor și cea bastarnică; sau a unor rezervații arheologice ca cea de la Tîrgșor, într-o zonă bogată în monumente, făcînd dovada unei continuități de locuire începînd cu secolul II pînă la orașul medieval românesc, și cea de la Păcuiul lui Soare (sec. X—XIV). Cercetarea arhitectonică se realizează într-o viziune modernă prin studiul de parament, care, conjugat cu cercetarea istorico-urbanistică și de artă, furnizează date deose-

bit de utile în activitatea de restaurare, monumentele și ansamblurile istorice fiind văzute în contextul epocii și din unghiul formelor specifice, autohtone, ale spațiului de spiritualitate românească în care au fost create.

Trebuie remarcată o tendință a cercetării de astăzi și anume aceea a stabilirii valorii autentice a monumentelor prin restituirea formelor lor originale, specialiștii implicându-se cu responsabilitate în dezbateri de idei și demonstrații, cu argumente convingătoare pe măsura importanței pe care o prezintă ele. Se evidențiază, totodată, și o viziune — am putea spune — integratoare a monumentelor în spațiul urban construit, și de aci necesitatea respectării succesiunii istorice a acestuia.

Ei abordează cu înalt profesionalism și curaj, într-o relație interdisciplinară, problematica atât de diversă a monumentelor, a istoriei cunoscute și înțelese limpede prin monumente, al căror palmares se îmbogățește mereu cu realizările de anvergură ale constructorilor contemporani.

O acțiune de înaltă conștiință patriotică este aceea a restaurării și punerii în valoare a centrelor istorice urbane și rurale, veghind cu grijă la recuperarea edificiilor și a altor mărturii de certă valoare istorică. Realizări în acest sens s-au obținut în asanarea și valorificarea centrelor istorice ale orașelor: Sibiu, Arad, Brăila, Sf. Gheorghe, Iași, Cluj-Napoca, apoi a zonei Curtea Veche din București, cu care ocazie s-au realizat restaurări deosebit de reușite la Hanul lui Manuc și Hanul cu Tei, punându-se în valoare, totodată, ruinele Palatului voievodal.

Pe lângă conservarea *in situ* a unora dintre monumentele de arhitectură populară (în orașul Botoșani, localități din județele Satu Mare, Argeș, Sibiu), consolidarea și restaurarea castrului roman de la Porolissum, a unora dintre monumentele din cadrul Complexului arheologic de la Sarmizegetusa dacică, s-au făcut eforturi în vederea restaurării picturilor murale de la o serie de monumente (Biserica Scăueni, jud. Vilcea, monumentul maramureșean din Techirghiol, jud. Constanța etc.), sau a ornamenticii înfrumusețind pridvoarele și portalurile de la Hurez, Tismana, a interioarelor Palatului Ghica Tei — București, coloanele loggiei de la Palatul Mogoșoaia etc.

Importante progrese s-au înregistrat în creația monumentală care, urmînd tradiția frescelor medievale și a artei brîncovenești, îmbină fericit cultura tradițională cu arta contemporană; ea se integrează în spațiul construit al orașelor înfrumusețindu-le și avînd totodată menirea să sensibilizeze conștiințele, să facă educație estetică, patriotică.

Rezultatele activității de investigație științifică — desfășurate pe baza planului național unitar de cercetare, care a dat posibilitatea conjugării tuturor forțelor, a cunoașterii cerințelor dezvoltării economico-sociale a țării și a exercitării unui control eficient asupra îndeplinirii obiectivelor propuse — în coroborare cu activitatea din laboratoarele de conservare-restaurare, care cercetează tehnicile de construcție, metodele de conservare a diversitelor materiale, fac analiza mortarelor și a picturilor murale, au fost valorificate în opera de restaurare a monumentelor. Aceasta s-a efectuat pe baza documentației cuprinse în proiectele de restaurare, care, la rîndul lor, au fost valorificate în paginile unora dintre publicațiile de specialitate.

Un mijloc eficient de punere în valoare a patrimoniului îl constituie și secțiile muzeale de pe lângă monumentele istorice și de cultură, prezentînd sugestive materiale de ordin arheologic, istoric și artistic, fiind adînc implicate în procesul cultural-educativ, știut fiind faptul că ultimele rezultate ale cercetării științifice vin nu numai să îmbogățească patrimoniul, ci să lumineze mai bine cunoașterea, cu argumente mai convingătoare, contribuind la formarea și dezvoltarea conștiinței omului nou: Adamclisi și Histria în Dobrogea, Ulpia Traiana Sarmizegetusa în Transilvania, complexul de mănăstiri din nordul Moldovei, Palatul Mogoșoaia ș.a.; ele relevă, prin intermediul izvoarelor și mărturiilor concrete, sugestive, originea, unitatea și continuitatea poporului român în vatra

strămoșească, lupta lui de veacuri pentru libertate și dreptate socială, vechimea și unitatea culturii și artei sale.

Ocrotirea și valorificarea patrimoniului cultural național reprezintă o datorie patriotică, cetățenească de o mare însemnătate în procesul formativ-informativ al marelui public care vine în contact nemijlocit cu valorile trecutului și prezentului, ce se percep fără greutate în întreg spațiul românesc.

Mijloace de educare a maselor, monumentele istorice și de artă constituie cadrul desfășurării de către muzee, în colaborare cu alte instituții din sistemul propagandei și culturii, a unor diverse manifestări, de mare audiență în rîndul copiilor și tineretului, a publicului larg: de la vizite, montaje literar-artistice la spectacole de sunet și lumină, evocatoare a unor strălucite epoci și momente din istoria poporului nostru. Se relevă în ambianța monumentelor legăturile trănicioase dintre oameni și locuri, admirația pentru personalitățile de seamă ale neamului, respectul pentru faptele mari ale istoriei. Efectul unor astfel de manifestări contribuie la sensibilizarea tineretului, la cultivarea sentimentelor patriotice, etice, a atitudinii înaintate față de muncă și viață, invîtînd, totodată, la meditație și reflecție științifică. La Deva, în zona cetăților dacice, la cetățile Sucevei și Neamțului, la Adamclisi, la monumentul de la Padeș — Gorj, și lista exemplorilor ar putea continua, se realizează cu succes manifestări evocatoare ale istoriei unui popor care a știut să înfrunte vicisitudinile vremii și să transmită, peste veacuri, creații reprezentative pentru geniul plastic românesc.

Originalitatea, unitatea și superioritatea acestor creații, a faptelor de cultură și istorie perene constituie expresia unor mărturii de adîncă semnificație și profunde strădanii ale unui popor ale cărui trăsături au fost atît de minunat definite, în cuvinte sintetice, de către tovarășul Nicolae Ceaușescu:

„Putem afirma, pe baza faptelor istorice, că poporul nostru s-a plămădit de-a lungul mileniilor în spațiul carpato-dunărean, că fiecare metru de pămînt și fiecare piatră sînt stropite cu sudoarea și singele moșilor și strămoșilor noștri. În cele mai grele timpuri, înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrățindu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu riurile și codri falnici, au rămas neclintii pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă“.

Încercarea în viitor a elaborării unor sinteze pe probleme ale istoriei, culturii și artei, pe baza cunoașterii exacte a realităților românești, a izvoarelor și documentelor oferite de muzeele și monumentele țării, va avea menirea să pătrundă semnificațiile simbolice, să descifreze momentele de vîrf ale creației și civilizației noastre, ale celor mai caracteristice fapte ce evidențiază specificitatea și unitatea spiritului românesc.

Răspunzînd marilor sarcini și orientări ale programelor elaborate de conducerea partidului, muzeografii, cercetătorii de toate profilurile își vor intensifica eforturile pentru obținerea unor rezultate deosebite atît în munca de conservare și ocrotire a patrimoniului cît și în cea educativă, pentru valorificarea plenară a acestuia în consens cu dinamica profundelor transformări ce schimbă înfățișarea orașelor și satelor patriei, deplini conștiinței că trebuie să-și aducă contribuția la înflorirea civilizației socialiste. Activitatea cultural-educativă va fi cu atît mai eficientă cu cît va încorpora, în diversitatea formelor pe care le desfășoară, tendințele noi cu care se confruntă muzeografia românească, înaltele comandamente ale acțiunii de valorificare a patrimoniului, în relație permanentă cu ideile și programele reieșite din Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român: *„Întreaga activitate cultural-artistică educativă trebuie să servească poporului, să ofere programe care să reflecte permanent munca sa eroică, dorința sa de cunoaștere și virtuțile morale ce-i sînt caracteristice. Este necesar să se asigure participarea activă a maselor populare la întreaga viață cultural-artistică a țării, ca parte integrantă a activității multilaterale de fărîmire a socialismului și comunismului în România“.*

REDACTIA